

'גר שנתגייר כקטן שנולד דמי' –

כי בהתגירו מקנים בו מן השמים נפש חדשה מתחת כנפי השכינה. נמצא שהוא כנולד ממש, כי הנפש אשר לא טהורה היתה העבירה ממנו (עפ"י ר"מ אלשיך ויקרא יט, לד)

לא תטה משפט גר יתום – לא אמר גר ויתום – לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי (בעל הטורים תצא כד, טו).

עוד על מקור דבר זה – ע' בחדושי חתם סופר לע"ז; משך חכמה ואתחנן הכו.

'מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו מן היבום' –

'שמעתי בשם הגאון מהר"ץ ז"ל אבד"ק ברלין, דמזה הטעם בטלו היום מצות יבום, אף על גב דהלכה דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא, בכל זאת בזמן אחרון דלא אכשר דרא, ואולי יש להאחז שמת בן מכל מקום. ובכי האי גוונא פוגע באיסור אשת אח. וטעם זה אמת וראוי לפרסמו. (חידושי מהר"ץ חיות)

דף כג

'האחת אהובה והאחת שנואה – וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום? אלא אהובה – אהובה בנישואיה, שנואה – שנואה בנישואיה' – ע' רש"י ותוספות.

אין כוונת רבותינו להוציא הפסוק מידי פשוטו [כן מוכח מהספרי (תצא) שדרשו שם: הכתוב מברך שהבכור יהא לשנואה. וכמוכן שא"א לפרש כן אם היתה הכוונה רק לנישואי איסור], אלא שבכלל 'אהובה' ו'שנואה' גם אהובה ושנואה בנישואיה, כי אם רק כפשוטו, אין צורך באזהרה מיוחדת שלא לבכר את בן האהובה כפירוש רש"י (עפ"י 'הכתב והקבלה' ורש"ר הירש תצא).

ואפשר שדבר זה נרמז בשינוי הלשון 'שנואה' – 'שניאה'; –

כי 'שניאה' מורה על שם דבר, כמו 'ירידה' 'ידיעה' וכו', כאילו השנאה מופשטת מן האשה ובעלה בפועל אלא שנאה מצד הדת יש כאן. [ובראב"ע התחכם לאמר 'אהובה בעיניו ולא לה' – דבריו דחויים מן הקבלה ומלישנא דקרא] (הכתב והקבלה שם).

ובאופן נוסף; יש להבחין בין הפועל 'פעול' לבין שם העצם 'פעיל', שזה האחרון משמעו מצב של קבע כמו 'שכיר' 'פקיד' 'נתין', בניגוד לצורה הראשונה שמתארת מצב זמני – 'שכור' (נחמיה ו, יג), 'נתון'. אף כאן רמז הכתוב בצורה החריגה 'שניאה' שאין מדובר על שנאה שבלב, הנתונה לשינויים כפי מצב רוחו של האדם אלא הרי היא 'שנאה' קבועה לעולם ששום גשר שבועולם לא יוכל לגשר ביניהם – הלא היא זאת שנישואיה באיסור (מתוך 'עיונים בדברי חז"ל ובלשונם' עמ' קמב).

וע"ש באור 'קרואי' – קריאי' על אותה הדרך. וכן 'שנואה' הנאמר אצל לאה. וע"ע בספר לחמי תודה (תצא) בשם אביו בעל ההפלאה.

'מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא'. 'הוצא' לאו דוקא, שאם כן חייבי לאוין משמע, אלא בין שהיא בבית אביך בין שהיא חוץ מבית אביך דהיינו חייבי כריתות, ו'הוצא' מביתך בלא גט קאמר לפי שאינה אשתך. [וכי תהיין הוצרך ללמד עצם הדין

שקדושין תופשים בחייבי לאוין, אבל לענין איסור אחוה לא הוצרך שהרי אפילו חייבי כריתות נתרבו] (עפ"י רמב"ן).

לכאורה נראה שבלא 'כי תהיין' הייתי מפרש 'הוצא' על חייבי לאוין, ולא הייתי מעמיד הכתוב בחייבי כריתות (וכ"מ בתו"י), אך י"ל שבלאו 'כי תהיין' הייתי מושה חייבי לאוין לכריתות כי בשניהם אין קידושין והיו מתרבים שניהם לאיסור אחוה, וכ"מ בריטב"א.

'בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך... נהי דממזר לא הוי, כשר נמי לא הוי, ישראל פסול מקרי'. הרבה ראשונים פירשו שהבא מאם יהודיה ומאב נכרי – ישראל הוא אלא שפסול לכהונה (עריש"י להלן מד-מה וש"ר שם). וכך נפסק בשלחן ערוך (אבן העזר ד,ה). ונחלקו הראשונים האם רק הבת הנולדה מהם פסולה לכהונה או אף בת הנולדת מבנם פסולה. והכרעת הפוסקים להקל בבת הבן. ע' אבני נזר אה"ע סוס"י טז). ומהם שפירשו ש'ישראל פסול מקרי' – פגם יוחסין בעלמא, ואפילו לכהונה אין פסול (ערי"ף, רמב"ן, מאירי, יש"ש ועוד). ואולם יש סוברים (עריש"י קדושין סח ובפרשת אמור כד, י. וכן משמע בתוס' שם עה: ובפסקי התוס' ומהרש"א שם; תוס' לעיל טז:) שהגדל צריך טבילה לשם גירות, ורק כאשר טובל כשר לבוא בקהל. והיו מן הפוסקים שסברו לחוש לשיטה זו, להצריכו טבילה לשם גירות, אך רוב הפוסקים האחרונים הכריעו שאין לחוש לכך וכשר לבוא בקהל אלא שפסול לכהונה (ע' רעק"א יו"ד רסו, ב; פתחי תשובה אה"ע ד,ה עצי ארוים וחמדת שלמה שם; אבני נזר אה"ע טז ועוד).

וכן נפקא מינה לענין מילת הגדל ביום השמיני שחל בשבת, שנקטו הפוסקים להלכה למולו בשבת שיהודי גמור הוא (ע' אחיעזר ח"ג כא וח"ד מד ועוד). אם כי יש שצרפו את השיטה החולקת כסניף במקרים מסוימים (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ב סח וח"ג קעו).

ובספר זכר יצחק (ל. וע"ש בקיצור בסי' ד) הסביר הדברים בדרך זו: 'שני דברים יש בעכו"ם; האחד שפטור מהמצוות, והשנית שפסול מלבוא בקהל. והנה שני הדברים אינם תלויים זה בזה' וכמו שמצינו שבזמן הבית שכל גר מחויב בקרבן, כל עוד לא הביאו, הגם שנתחייב כבר במצוות כישראל, לא הוכשר עדיין לבוא בקהל.

והנה דרשו בגמרא (להלן עה.): להם (שנאמר לגבי איסור מצרי בנים אשר יולדו להם דור שלישי...) – הלך אחר פסולן, שאם נתערבו כשרים בפסולים הולכים אחר הפסול. דין זה נאמר בכל הפסולין, ואם כן גם לענין הבא מגוי ומישראלית, אמנם לענין המצוות הולכים אחר האם כנדרש בסוגיתנו מן הפסוק כי יסיר את בנך וגו', אך לענין דיני חתנות, אביו הגוי פסולו, מדין 'הלך אחר פסולן'. וזו כוונת הגמרא 'ישראל פסול הוא' – שפסול מלבוא בקהל כאביו הגוי.

בהסבר זה הוא מיישב את שיטת הראשונים הנזכרת שרבים תמחו עליה מכמה סוגיות ערוכות שדינו כישראל. ומסביר שאין כוונת שיטה זו לומר שהוא גוי אלא שלענין פסול חיתון דינו כגוי כל עוד לא טבל, אך אם טובל לשם 'גירות' כשר לבוא בקהל כשם שלאביו היתה מועילה טבילה להכשירו. לפי הסבר זה הכל מודים לענין מילה בשבת שהוא נימול (וע' בהרחבה בחדושי ר' שמואל (יב) שהכריח הסבר זה מדברי התוס').

והגר"מ פינשטיין (בדברות משה כאן ובאגרות משה אה"ע ח"א ח) כתב שהראשונים הסוברים שהולד גוי לא אמרו אלא כשהם נשתמדה. וכתב לפי זה שלהלכה יש לחוש לאותה שיטה באופן שכזה.

וע"ע בחילוקן של המהרי"ט (הל' בכורות פ"ח סד סה), ובספר אבי עזרי (איסו"ב טו, ג), דחה זאת בשתי ידיים, ע"ש.

וע"ע שו"ת הרא"ש לבו; ספר הרוקח הלכות סעודה שלא; שער המלך איסו"ב טו, ג; שו"ת חמדת שלמה אה"ע ב בשם ר"י מליסא; שו"ת דובב משרים ח"א ז; מרומי שדה קדושין סח; אמרי משה כז; שו"ת שבט הלוי ח"ה קלט, ג. [וע"ש בסי' קצה

שנשאל על בת ישראל שנתעברה לנכרי, האם אפשר להתיר לה להפיל ולדה. ופסק לאיסור. ואמנם סיים: 'ואם היתה מניעת ההפלה גורם שלא תשוב האם לעמה ואלקיה הייתי מעיין עוד פעם, ובפרט אם היה הגידון לפני הארבעים יום'; אור משה (לר"ח סופר שליט"א. ס' מט). עוד בד"ן זה ע' במובא בבכורות מז.

(ע"ב) 'מי שקידש אחת משתי אחיות... מת ולו אח אחד – חולץ לשתייהן'. אף על פי שהאיסור לישא אחות חלוצתו או אחות זקוקתו אינו אלא מדרבנן (כדלהלן מא.), ומדוע אין מקלים בדבר כשאר כל ספק דרבנן שמותר אף לכתחילה – החמירו חכמים כאן שלא ייבם מפני שחולץ לאחת מהן בבית דין הרי מתפרסם הדבר ונראית כיבמה הלכך חששו שמה יאמרו אחות זקוקה או אחות חלוצה מותרת לכתחילה (עפ"י רמב"ן להלן ועוד).

ומכך שלא שנו כאן כמו בסיפא, שאם קדם וכנס – לא יוציא, משמע שאפילו בדיעבד מוציאים אותה ממנו, אעפ"י שאינו אלא ספק דרבנן – האלימו חכמים לגזירתם משום חשש ערוה דאורייתא, שאחות זקוקתו דומה לאחות אשתו, וכן אחות חלוצתו דומה לאחות גרושתו האסורות מהתורה. [ושונה מאיסור חלוצה לכהן שמבואר בגמרא בסמוך שלא אסרו בספק, שאין שם דררא של איסור כרת אלא איסור לאו] (עפ"י רשב"א וריטב"א ר"ד ונמוקי יוסף להלן).

א. מצינו כגון זו בכמה מקומות שהחמירו חכמים בספק דרבנן משום חומר האיסור, כגון באיסורי שבת – ע' במצוין ביוסף-דעת שבת לח. וכבר כתב הש"ך (בסוף כללי ספק ספקא ובנקה"כ ט, טז) שמצינו הרבה ספיקי דרבנן לחומרא הלכך אין לנו לבדות מלבנו ספקא דרבנן.

ב. משמע בסוגיא שאף למאן דאמר אין זיקה ואיסורו משום חשש ביטול מצות יבמין, האלימו חכמים את האיסור ואף שכנס ספק-אחות זקוקתו צריך להוציא, הגם שאין כאן דררא של איסור כרת. וצ"ל שמשום ביטול מצות יבמין עשאוה חכמים כאיסור אחות אשתו (וע"ע ברשב"א כט:). וע"ע.

'שמע מינה קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין'. יש לשאול, לשיטת הסוברים ספיקא דאורייתא אינו אסור אלא מדרבנן, מדוע נחשב המקדש אחת משתי אחיות קדושין שאין מסורין לביאה הלא נראה לכאורה שמדין תורה ביאתן מותרת – אין הדבר כן משום שאיקבע איסורא', שהרי אחת מהן ודאי מקודשת, וביאיבע איסורא' הכל מודים שהספק אסור מן התורה [שהרי מביא אשם תלוין] (עפ"י אילת השחר קדושין נא. והנצי"ב כתב שרבה שאמר (בקדושין שם) המקדש אחת משתי אחיות אינן מקודשות משום קדושין שאין מסורין לביאה, סובר שספק אסור מן התורה).

עוד היה נראה לתרץ שזה ספק מותר מן התורה, הפירוש הוא שאין איסור מן התורה להכנס למצב של ספק ולהניח שאולי יעלה בידו ההתר (כפי שהאריך בזה בשערי ישר), ואם כן כאן שודאי אף אחת אינה מותרת בתורת ודאי אלא שתיהן 'מציאות של ספק' שהרי זה ספק בעצם ולא ספק של חוסר ידיעה מצד האדם (כפי שבאר בשערי ישר ג, כב) אפשר שהכל מודים שאסור מן התורה. וע' כעין זה במובא בנדרים סז, וע"ע בסוכומים לכריתות יז-יח.

*

'על דרך הפשט בטעם מצות היבום כדי שישאר הממון בבית המת ולא ימשול זר על אשתו ועל נכסיו כענין שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, כי בזה אומדין דעתו של מת כי הוא רוצה שימשול אחיו על נכסיו ועל אשתו יותר מאחר כיון שאין לו זרע שירשנו... ועל דרך הקבלה, מצות היבום תועלת גדולה לנפש המת, וידוע כי תגדל הנאת הנפש כשהיא מתגלגלת במי שהוא קרוב מן המשפחה יותר לפי שיש לו שייכות גדול עמו (רבנו בחיי תצא).

- א. גם לענין איסורי עריות, חייבים אף בממזר, כגון בת בנו ממזר או אשת בנו ממזר – חייב עליה (עפ"י ספר החינוך קצג ר"א ומנחת חינוך שם). ויש בו איסורי שניות לעריות (ירושלמי, מובא בראשונים).
- ב. המנחת-חינוך (תצו, ב) כתב שבן ממזר יורש את המלוכה מאביו. ומה שאין ממנים פסולים – זהו לכתחילה אבל בירושה שפיר דמי.
- ג. הנולד מן השפחה ומן הנכרית, אינו קרוב לאביו לשום דבר, וכשר להעידו מהתורה משום קורבה (מנחת חינוך תקצא, ה). ויש שנסתפקו לומר שגזרו מדרבנן שהולד יחשב זרעו (ע' רמ"א אה"ע טו, י וב"ש שם).

לד. א. האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה לו?

ב. הבא על אחותו והיא בת אשת אביו – כמה הוא חייב?

א. אין אדם מיטמא לאשתו הפסולה לו (לא יטמא בעל בעמיו להחלו).

- א. יש שמנו איסור זה במנין הלאוין (עפ"י בה"ג לאו רנט ועוד. ואילו הרמב"ם לא מנאו כלאו).
היו שרצו לומר [עפ"י גירסה אחת בתוספתא] שמדרבנן מיטמא לה מפני שהיא כמת מצוה כי אין קרוביה האחרים נזקקים לה. ואולם הראשונים כאן דחו דעה זו (ועב"י י"ד שעג בבדק הבית בשם א"ח שמיטמא הכהן לאשתו הפסולה. וסיים בצ"ע. וע"ע 'תוספתא כפשוטה' עמ' 15).
- ב. אשתו הפסולה לו מדרבנן; נחלקו הראשונים [עפ"י שינויי גירסה בתוספתא ב, ג] אם נטמא (ערשב"א ומאירי כאן, ורשב"א להלן פד. ורישב"א פה). אם לאו (ענמו"י שם; ריטב"א כתובות ק: [העתיק דברי התוספתא שלא כדבריו כאן]; בהגר"א אה"ע קטז). [וכתב המנחת-חינוך (רסד, ו) שאף לפי דעת רוב הראשונים דלא כהרמב"ם שמן התורה על הכהן ליטמא לאשתו, נראה שחכמים העמידו דבריהם ועקרו דבר מן התורה בשב ואל תעשה ואסורו ליטמא לה].
וחלוצה לכהן, אעפ"י שאסורה מדרבנן הרי דינה כגרושה ומתחללת בביאתו הלכך אינו מיטמא לה (עפ"י התוספתא; משנה למלך נערה בתולה א, ה; העמק שאלה קג, ג. וע' משנה תרומות ח, א שכן חלוצה שאכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש, הרי שעשאוהו כחלל ממש).
- ג. כתבו ראשונים שאין הבעל מתאבל על אשתו הפסולה לו כשם שאינו מיטמא לה, משא"כ שאר הקרובים הפסולים שמיטמא להם ומתאבל עליהם (עפ"י רמב"ן ורא"ש; י"ד שעד, ד. ועב"י).

- ב. הבא על אחותו והיא בת אשת אביו – חייב שתיים (ערות אחותך בת אביך או בת אמך... ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא... – מיתור הכתוב למדנו לחייב שתיים). רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חייב אלא משום אחותו בלבד (אחותך הוא).
הלכה כתנא קמא לחייב שתיים (רמב"ם איסורי ביאה ב, ג-ד), שאם התרו בו – לוקה שתיים (מנחת חינוך קצו), ואם שגג – מביא שתי חטאות (מאירי).

דפים כב – כג

- לה. אחותו מאביו או מאמו, מהנישואין ומהאינוסין, מחייבי לאוין ומחייבי כריתות, מהשפחה ומעובדת כוכבים – מה דינה לענין איסור ביאה?

הבא על אחותו, בין שהיא אחותו מאביו בין אחותו מאמו בין מאביו ומאמו, בין מן הנישואין בין מן האונסין – חייב (כשם שבתו מאנוסתו חייבים עליה משום 'בת', כפי שדרשו מן הכתובים, כך לענין איסור אחות). וכן אחותו הנולדה מחייבי לאוין, ואפילו הבאה מחייבי כריתות שאין בהם תפישת קדושין – אחותו היא (ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ – בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא), אבל אחותו הבאה משפחה או מעובדת כוכבים – אין חייבים עליה. (לרבי יוסי בר"י נלמד הדבר מבת אשת אביך – מי שיש לו אישות לאביך, ומסתבר למעט את זו ולא את הבאה מחייבי כריתות, כי באלו אין תפישת קדושין כלל, לא לו ולא לאחריהם [וכשתתגייר – גוף אחר הוא], משא"כ בחייבי כריתות. וחכמים דרשו מהאשה וילדיה תהיה לאדניה ומכי יסיר את בנה – שהנולד מהשפחה או מהנכרית אינו מתייחס אחר האב אלא אחר האם, הלכך זו הנולדת מהן אינה אחותו). יש אומרים שהבא על שפחתו, מניחים שודאי לא עשה בעילתו בעילת זנות ושחררה קודם לכן [אעפ"י שאין בידה גט שחרור] ואם הוליד ממנה בת – בתו היא, ואם בא עליה בנו – חייב עליה משום אחותו (עפ"י רב נטרונאי גאון [נ'מעשה שכתב ר"ת ז"ל ממי שהוליד בנים משפחתו ויצאו ממנה גאונים יושבי ישיבות. ויש גאונים שהיו עושים אותם עבדים, ויש גאונים שאמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות...]. תורי"ד]. וכן דעת הראב"ד. וכן הסכים הרא"ש מטעם שאין אדם עובד התר ועושה איסור. וכן הסכים מהרש"ל – אם לא כשהוא מוחזק בפריצות, שודאי לשם זנות בעל). ויש אומרים שהדבר בספק. ויש חולקים וסוברים שאין אמורה סברת 'אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות' אלא במי שהיתה אשתו בעבר וכד' (ערי"ף; רמב"ם גירושין י, יט; רי"ד ומאירי).

דין ישראל הבא על שפחה ועובדת כוכבים; עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל – נתבאר לעיל טז-זו.

דף כג

לו. א. מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן קידש, ומת – מה הדין לענין יבום?
ב. מה הדין בשנים שקידשו שתי אחיות ואין יודע מי קידש את מי, ומתו?

א. מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן קידש, ומת, ולו אח אחד – חולץ לשתייהן מפני הספק, שאי אפשר לו לייבם אחת מהן, לא קודם חליצה – שמא פוגע באחות זקוקתו, ולא לאחר חליצה – משום אחות חלוצתו שאסורה מדרבנן בחייה.

ואפילו בדיעבד אם קדם וכנס – יוציא, שהאלימו חכמים גזירתם (עפ"י ראשונים; בית שמואל קעו, א).

היו לו שני אחים – תחילה חולץ אחד לאחת מהן ואחר כך יכול השני לחלוץ או לייבם את השניה, שאם זו יבמתו – טוב, ואם אחותה היא – הרי אינו פוגע באחות זקוקתו שהרי אחותה כבר חלצה ופקעה זיקתה. קדמו וכנסו שניהם – אין מוציאים מידם (ואעפ"י שיתכן והראשון שכנס פגע באחות זקוקתו, אך כיון שאפשר שכנס את יבמתו, ואפילו כנס את אחותה הלא כשכנס אחיו את השניה נפקעה הזיקה ושוב אינה אסורה משום אחות-זקוקתו – אין צריך להוציא. עפ"י רש"י ותוס').

א. דוקא בספק כגון זה, אבל אם כנס איסור ודאי – חייב להוציא, אעפ"י שכעת פקע האיסור (תוס' ורא"ש; אה"ע קעו, ב). ויש אומרים אפילו בספק, כל שנמלכו האחים בבית דין ואסרו עליהם לכנוס, אם כנסו – יוציא (ערא"ש ונמו"י, וכן דייקו מרש"י). וכן נפסק בשלחן ערוך (קעו, א). ואין צריך להוציא אלא הראשון שכנס מפני שעבר על דברי בית דין, אבל לא השני שכנס שעשה כדן (ים של שלמה).

ב. דוקא כנסו לא יוציאו מפני שיש בדבר מצות יבום, אבל בקדושין לבד – יוציאו (עפ"י משיב דבר ח"ד עז).

ג. כנס האחד לבדו – יוציא עד שיחלוץ אחיו לשניה או יכנוס (תורי"ד. משמע שרשאי השני לכנוס השניה ואעפ"י שהראשון צריך להוציא מ"מ כבר פקעה הויקה. ואחר כניסת השני יכול הראשון לשוב ולקחת הראשונה).

[כל זה מדובר כשבשעת הקידושין ידע את מי מקדש ואח"כ נתערבו, אבל אם לא היה ידוע מתחילה – באנו למחלוקת אביי ורבא (בקדושין נא) האם קדושין שאין מסורים לביאה הוו קידושין אם לאו. והלכה כאביי ב"ע"ל קג"ם' דהוו קדושין].

ב. כנ"ל בשנים שקדשו שתי אחיות ומתו; אם לזה אח אחד ולזה אח אחד – זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן.

לזה אח אחד ולזה שנים – היחיד חולץ לשתיהן. והשנים – אחד חולץ ואחד מייבם כנ"ל [ואין גוזרים שנים אטו אחד, שמא אם נתיר יבום באחד מהשנים, יבוא גם היחיד לייבם]. קדמו השנים וכנסו – אין מוציאים מידם, מהטעם שנתבאר.

מדובר שקדמו השנים וכנסו לאחר שחלץ האח היחיד של הבעל השני, אבל כנסו קודם שחלץ חייבים להוציאה שמא היתה זו ראויה ליחיד ואסורה להם מן התורה באיסור יבמה לשוק (עפ"י ריטב"א ועוד. ונראה לכאורה שאפילו יחלוץ לה היחיד עתה – תצא מהם, כדין יבמה שנישאה לאחר. וצ"ב)

לזה שני אחים ולזה שני אחים – אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחרת. ואחר כך האח השני של כל אחד מייבם או חולץ את אחות חלוצת אחיו (דמה נפשך, אם יבמתו היא – שפיר. ואם אחות יבמתו היא הלא כיון שאחיו כבר חלץ לאחותה פקעה הויקה. ודוקא לאחר שחלץ לה אחד מאחי השני, אבל קודם לכן אסור לו לייבם שמא היא זקוקה ליבום לאחי השני ואסורה לשוק). ואף אם קדמו שני אחים של אחד וחלצו לשתיהן, אין לשני האחים של השני לייבם, שמא הראשון שמייבם פגע באחות זקוקתו, אלא תחילה אחד חולץ ואח"כ השני יכול לייבם. קדמו וכנסו – אין מוציאים מידם. ואפילו הם כהנים, והלא אחד מהם ודאי נושא חלוצה (כשקדמו וחלצו שני אחים של אחד) – הואיל וחלוצה דרבנן היא, לא גזרו בספק חלוצה, (ודוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור. ראשונים. וע"ע יש"ש פ"ד סו"י כד).

אפשר שלרבי עקיבא (מד.) חלוצה אסורה לכהן מדאורייתא. (כן צדדו בתוס' ישנים שם, וכיוון לדבריהם במשך חכמה אמור כא. ז. וע' בפירוש רדב"ז תרומות ז, כג) שאפשר שסתם משנה דלהלן נו: סוברת חלוצה לכהן אסורה מדאורייתא. וע"ע בראשונים ובערו"ל נ' מכות יג; שפת אמת סוטה ו. העמק שאלה קד).

דף כד

לז. א. על מי מהאחים מוטלת מצות יבום?

ב. והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל – כיצד פרוש חכמים פסוק זה?
ג. באלו נכסים זוכה היבם כשמיבם את אחיו?

א. מצוה בגדול האחים לייבם [בין כשהבכור קיים בין כשאין הבכור קיים, כדלהלן]. לא רצה – הולכים אצל הקטן ממנו, לא רצה – הולכים לקטן ממנו, וכן הלאה. לא רצו – חוזרים אצל גדול.